

Надія Білоусова

ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

*Методичні рекомендації
до практичних і лабораторних занять
для здобувачів другого (магістерського) рівня
вищої освіти ОПП Початкова освіта*

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Кафедра педагогіки, початкової освіти,
психології та менеджменту

ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

*Методичні рекомендації
до практичних і лабораторних занять
для здобувачів другого (магістерського) рівня
вищої освіти ОПП Початкова освіта*

Укладач:

Надія Білоусова

Ніжин – 2024

УДК 373.3.016:3(075.8)

М54

Рекомендовано Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(НДУ імені Миколи Гоголя)
Протокол № 16 від 30.06.24 р.

Рецензенти:

Артур Бобро – канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту НДУ імені Миколи Гоголя;

Тетяна Гордієнко – канд. пед. наук, доцентка кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту НДУ імені Миколи Гоголя.

М54 **Технології навчання** інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі: методичні рекомендації до практичних і лабораторних занять для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП Початкова освіта / уклад. Н. Білоусова. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2024. – 59 с.

У методичних рекомендаціях подано матеріал, який можна використовувати під час підготовки до занять здобувачам освіти другого (магістерського) рівня ОПП Початкова освіта, учителям початкових класів ЗЗСО, асистентам вчителів, методистам центрів професійного розвитку тощо.

УДК 373.3.016:3(075.8)

© Н. Білоусова, укладання, 2024

© НДУ ім. М. Гоголя, 2024

ЗМІСТ

Вступ	4
Плани практичних робіт	5
Плани лабораторних робіт	15
Додатки	24

ВСТУП

Вивчення навчальної дисципліни "Я досліджую світ" у початковій школі сприяє розвитку системного та критичного мислення й дослідницьких навичок у майбутніх педагогів; надає здобувачам освіти можливість ознайомитися з сучасними інноваціями до організації освітнього процесу в початковій школі, а також сформуванню умінь до впровадження інноваційних методів, стратегій, прийомів, форм під час навчання інтегрованого курсу "Я досліджую світ".

Програма дисципліни передбачає практичні та лабораторні заняття, під час яких магістранти мають можливість вивчати сучасні методи навчання, активно застосовуючи їх на практиці. Основна мета цих занять – навчити майбутніх учителів створювати стимулююче дослідницьке навчальне середовище, сприяючи розвитку творчого потенціалу кожного учня.

Через інтегрований підхід до вивчення предметів, студенти зможуть усвідомити важливість зв'язку між різними навчальними дисциплінами та їх застосуванням у повсякденному житті. Вивчення інтегрованого курсу "Я досліджую світ" допоможе майбутнім учителям створити цікаві та пізнавальні уроки, які відповідатимуть сучасним вимогам освіти та особливостям розвитку дітей молодшого шкільного віку.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ РОБІТ

ПРАКТИЧНА РОБОТА 1

Інтегроване навчання в початковій школі

План

1. Сутність поняття «Інтеграція» та її види: інтеграція предметів, інтеграція навичок, інтеграція напрямів, послідовна інтеграція, перспективна інтеграція.
2. Підходи до організації інтегрованого навчання: мультидисциплінарний, міждисциплінарний, трансдисциплінарний, тематичний, діяльнісний.
3. Інтегроване навчання: тематичний підхід. Моделі тематичного підходу (тематичні дні, тематичні тижні, тематичні блоки).
4. Інтегроване навчання: діяльнісний підхід. Одноцентричний, багатцентричний, фокусний підходи до навчання.
5. Навчання на основі вивчення явищ (PhBL).
6. Навчання на основі запитів (відкриттів) IBSE.

Завдання:

1. Скласти інтелект-карту «Технології навчання інтегрованого курсу «ЯДС».
2. Скласти глосарій до курсу.

Список рекомендованих джерел:

1. Потапенко Ірина. STEM-освіта в початковій школі: від навчальної моделі до реального уроку. І. Потапенко; за заг. ред. О. Елькін, О. Масалітіна; упоряд. К. Ремез. Електронне видання. Київ: ГО «EdCamp Ukraine», 2023. 300 с.

2. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (Частина 1). URL: <https://nus.org.ua/articles/integrované-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1/> (дата звернення: 11.06.24)

3. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (Частина 2). URL: <https://nus.org.ua/articles/integrované-navchannya-tematychnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-2/> (дата звернення: 11.06.24)

ПРАКТИЧНА РОБОТА 2

Інтегрований урок у початковій школі

План

1. Види та структура інтегрованих уроків.
2. Планування та підготовка інтегрованого уроку вчителем з курсу "Я досліджую світ".
3. Оцінювання та рефлексія інтегрованого уроку.

Завдання:

1. Скласти чек-лист для вчителів «Як готуватися до уроків з «ЯДС».
2. Розробити дидактичну матрицю інтегрованого уроку.
3. Оформити результат проведення аналізу підручника для початкової школи з ЯДС (план аналізу в додатках).

Список рекомендованих джерел:

1. Інтегрований урок і його структура. URL: <https://nuschool.eu/lessons/elementary/organization/6.html> (дата звернення: 11.06.24)

ПРАКТИЧНА РОБОТА 3

Навчання через дослідження на основі запитів учнів

План

1. STEAM/STREAM-урок у початковій школі.
2. STEM-лабораторія в початковій школі.
3. З історії виникнення технології 5Е.
4. Структура уроку за технологією 5Е.
5. Конструювання STEAM-уроку за моделлю 5Е.

Завдання:

1. Створити ментальну карту за будь-яким питанням заняття.
2. Знайти приклад уроку за технологією 5Е.
3. Визначити його етапи, методи, засоби навчання.

Список рекомендованих джерел:

1. Потапенко Ірина. STEM-освіта в початковій школі: від навчальної моделі до реального уроку. І. Потапенко; за заг. ред. О. Елькін, О. Масалітіна; упоряд. К. Ремез. Електронне видання. Київ: ГО «EdCamp Ukraine», 2023. 300 с.

ПРАКТИЧНА РОБОТА 4

Методика управління проєктами SCRUM

План

1. SCRUM: історія виникнення, основні принципи, переваги та недоліки.
2. Планування спринтів.
3. Daily Scrum.
4. Ретроспективи.
5. Особливості методики EDU-SCRUM.

Завдання:

1. Провести умовну зустріч Daily Scrum, де кожен учасник групи розповість про свій прогрес, плани на сьогодні та перешкоди, з якими він зіткнувся.
2. Прослухати вебінар і отримати сертифікат (джерело 1 у списку рекомендованих джерел).

Список рекомендованих джерел:

1. Використання методології Scrum у професійній діяльності вчителя. URL: <https://naurok.com.ua/webinar/vikoristannya-metodologi-scrum-u-profesiyniy-diyalnosti-vchitelya> (дата звернення: 11.06.24)
2. Ефективність Scrum-зустрічей. Планування спринтів, Daily Scrum та ретроспективи. URL: <https://guildofmarketing.com/efektyvnist-scrum-zustrichei-planuvannia-spryntiv-daily-scrum-ta-retrospektyvy/> (дата звернення: 11.06.24)
3. Методика EDU-SCRUM в освіті. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/989-metodyka-edu-scrum-v-osviti> (дата звернення: 11.06.24)

ПРАКТИЧНА РОБОТА 5

Пленерні уроки

План

1. Сутність поняття «пленерні уроки». Історія виникнення уроків на природі.
2. Специфіка пленерних уроків.
3. Різновиди пленерних уроків.
4. Учителі-пленеристи.
5. Методична скарбничка прийомів.
6. Технологія організації природничо-релаксаційних стежин.

Завдання:

1. Підготувати презентацію в сервісі Emaze або SWAY (питання на вибір).
2. Розробити-план-констпект пленерного уроку для учнів початкових класів.
3. Підібрати декілька завдань для учнів початкових класів, які можна реалізувати під час проведення пленерних уроків.

Список рекомендованих джерел:

1. Богосвятська А.-М.І. Пленерні уроки – уроки мислення серед природи. Методичний посібник. Львів: Академія гармонізації особистості, 2019. 64 с.
2. Урок «Практичні вправи для занять на природі». URL: <https://naurok.com.ua/urok-praktichni-poradi-dlya-zanyat-na-prirodi-266831.html> (дата звернення: 11.06.24)

ПРАКТИЧНА РОБОТА 6

Урок-дослідження з Вікіпедією*

План

Завдання:

1. Проаналізувати статтю з Вікіпедії за схемою:

ПОЗИТИВНІ ІНДИКАТОРИ ЯКОСТІ	НЕГАТИВНІ ІНДИКАТОРИ ЯКОСТІ
<ul style="list-style-type: none">• Містить кілька посилань на надійні джерела.• Має чіткий та інформативний вступний розділ.• Розкриває різні важливі аспекти однієї теми.• Подає матеріал збалансовано та впорядковано.• Написана з нейтральної точки зору.	<ul style="list-style-type: none">• Немає жодних посилань на джерела.• Має попереджувальний банер.• Містить орфографічні та граматичні помилки.• Подає застарілу інформацію про поточну тему.• Містить точки зору та оціночні судження з невідомих джерел.

2. Обрати статтю про природні явища/суспільні відносини/здоров'я і занотувати наступне:

- Кількість посилань на джерела;

- Якість посилань на джерела у кожній статті (Чи вказано більше, ніж одне джерело? Чи є серед них наукові статті? Чи є статті з авторитетних джерел? Чи це нові джерела?)

- Доступність джерел, на які є посилання в кожній статті (Чи можна їх переглянути онлайн? Ці працюють ці вебсайти? Чи є серед публікацій такі, що доступні лише за гроші?)

3. Відкрийте україномовний розділ Вікіпедії.

Знайдіть поле пошуку і пошукайте тему, яка стосується дисципліни, яку ви викладаєте.

Визначте, скількома мовами існує ця стаття.

Визначте, до яких категорій ця стаття належить.

Натисніть на гіперпосилання у статті, яке допоможе вам поглибити свої знання на тему.

Занотуйте для себе свої думки й відкриття: Наскільки легко було знайти інформацію на цю тему у Вікіпедії? Якої інформації бракує? Чому важливо, щоб ваші учні мали доступ до інформації про цю тему? Що б сталося, якби в них її не було?

4. Дайте відповіді на питання.

-Чи всі підручники є надійними джерелами?

-Яку силу мають освітні ресурси, які вчителі використовують у класі?

-Як перевіряти інформацію, що міститься у ресурсах, якими ви користуєтеся в класі?

Оберіть три освітні ресурси (підручник, посібник, розробку тощо), якими користуєтеся ви або ваші учні. Занотуйте свої думки щодо наведених нижче питань і поділіться ними під час заняття:

Назва освітнього ресурсу	Чи можу я перевірити джерела інформації, поданої в цьому ресурсі? Як?	Якої інформації / точки зору бракує в цьому ресурсі?
1.		
2.		
3.		

***Заняття передбачає виконання практичних завдань**

Список рекомендованих джерел:

1. 10 запитань про Вікіпедію. URL: https://www.youtube.com/watch?v=3Hp_1owVLwno (дата звернення: 11.06.24)

ПРАКТИЧНА РОБОТА 7

Методика «Навчання в русі»

План

1. Основні педагогічні ідеї О.Д.Дубогай.
2. Методика «Навчання в русі». Основні положення.

Завдання:

1. Ознайомитися з розробкою викладача Надії Білоусової <http://surl.li/kzguy>
2. Підготувати план-конспект уроку за методикою О.Д.Дубогай.

Список рекомендованих джерел:

1. Дубогай О. Навчання в русі: здоров'язберігаючі педагогічні технології в початковій школі. К.: Видавничий дім «Шкільний світ»: Вид. Л.Галіцина. 2005. 112 с.

URL:

<https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/723/navchannia%20v%20rusi.pdf?sequence=3&isAllowed=y> (дата звернення: 11.06.24)

2. О. Д. Дубогай, А.В. Цьось. Навчання в русі. Здоров'язбережувальні педагогічні технології для дошкільнят та учнів. навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл., вихователів дошкіль. навч. закл., учителів фіз. культури, методистів, батьків. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 324 с.

URL:https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/12797/5/Learning_motion.pdf (дата звернення: 11.06.24)

ПРАКТИЧНА РОБОТА 8

Сучасні освітні технології навчання

План

1. Технології доповненої реальності.
2. Імерсивні технології.
3. Комікси.

Завдання:

1. Підготувати презентацію (питання на вибір).
2. Створити комікс в одному з сервісів.

Список рекомендованих джерел:

1. Віртуальна та доповнена реальність: як нові технології надихають вчитися. URL: <https://osvitoria.media/opinions/virtualna-ta-dopovnena-realnist-yakoyu-mozhe-butu-suchasna-osvita/> (дата звернення: 11.06.24)
2. Використання коміксів у початковій школі. URL: <https://naurok.com.ua/stattya-vikoristannya-komiksiv-u-pochatkoviy-shkoli-296481.html> (дата звернення: 11.06.24)

ПРАКТИЧНА РОБОТА 9

Етнокультурні технології

План

1. Основні концептуальні ідеї етнокультурної технології.
2. Механізми формування етнічної свідомості людини.
3. Виховання толерантної особистості в полікультурному суспільстві.
4. Народна педагогіка як засіб формування етнокультури особистості.

Завдання:

1. Розробити сценарій свята толерантності.
2. Підготувати есе.

Список рекомендованих джерел:

1. Етнокультурні освітні технології. URL: https://stud.com.ua/88196/pedagogika/etnokulturni-osvitni-tehnologiyi#annot_1 (дата звернення: 18.06.24) Пункт 4.2.7

ПРАКТИЧНА РОБОТА 10

ШІ в освітньому процесі початкової школи

План

1. Історія виникнення ШІ.
2. Характеристики та особливості ШІ.
3. Способи використання на уроках.
4. Сервіси ШІ для роботи в початковій школі.

Завдання:

1. Опрацювати 10 інструментів ШІ і представити свої роботи.

Список рекомендованих джерел:

1. Надія Білоусова, Світлана Шефер. Штучний інтелект у роботі вчителя початкових класів: навч. посіб. Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя. 2024. 138 с.

ПЛАНИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА 1

Навчальні програми

План

1. Модельна навчальна програма.
2. Авторська адаптована навчальна програма.

Завдання:

1. Опрацювати тему з модульної навчальної програми (на вибір).
2. Розробити проєкт тематичного тижня за зразком модельної програми (клас на вибір).
3. Провести експертизу модельної навчальної програми (план в додатках)

Список рекомендованих джерел:

1. Навчальна програма не має копіювати модельну: що спільного й різного в цих програмах <https://nus.org.ua/articles/navchalna-programa-ne-maye-kopiyuvaty-modelnu-shho-spilnogo-j-riznogo-v-tsyh-programah/>
2. Модельна навчальна програма для 1-го класу та навчально-методичні матеріали (1 клас, 17 тиждень. Тема: «Світ захоплень») https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/tyzhden_17_svit-zahoplen.pdf

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА 2

Вітагенні технології компетентнісного навчання

План

Теоретична підготовка за технологією перевернутого класу:

1. Сутність поняття «вітагенні технології», характеристика.
2. Голографічний метод.
3. Технологія творчого синтезу образотворчих проєкцій.
4. Технологія творчого моделювання ідеальних освітніх об'єктів.

Виконання практичних завдань:

1. Створення схем, таблиць з теми за вибором студента.
2. Розробка плану бесіди на природі, наприклад, «Про що думає травинка, по якій повзе комашка», «Про що думає комашка, що повзе по травинці».

3. Створення каліграми.

Сервіс допоможе вам щось замаскувати (код, шифр, слово).

Сервіс: <https://www.festisite.com/text-layout/spiral/>

Створену спіраль легко завантажити. У меню ліворуч ви можете спробувати інші функції цього ресурсу:

4. Створити скраббукінг.
5. Створення кроссенс.
6. Створити колаж у смартфоні.
7. Конструювання незакінченої освітньої моделі.

Список рекомендованих джерел:

1. Вітагенні технології компетентісного навчання. URL: <https://ru.osvita.ua/school/method/technol/637/> (дата звернення: 18.06.24)
2. Прийоми вітагенної технології та їх застосування в освітньому процесі. URL: <https://naurok.com.ua/priyomi-vitagenno-tehnologiya-h-zastosuvannya-v-osvitnomu-procesi-176997.html> (дата звернення: 18.06.24)

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА 3

Inquiry Based Learning

План

1. Структура уроку. Види запитів.
2. Методика проведення уроку за технологією Inquiry Based Learning.

Завдання:

1. Розробити урок за технологією Inquiry Based Learning.
2. Підготувати презентацію до розробленого уроку.
3. Підготуватися до проведення фрагменту розробленого уроку на занятті.

Список рекомендованих джерел:

1. Авторська розробка на тему «Спланувати навчання через дослідження за запитом учнів (Inquiry based learning) за обраною проблемою». URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01009pcu-4e53.docx.html> (дата звернення: 17.06.24)
2. Урок з Inquiry based learning «Таємниці нашого Місяця». URL: <https://naurok.com.ua/urok-inquiry-based-learning-113776.html> (дата звернення: 17.06.24)

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА 4

Методика проведення STEAM/STREAM-уроку

в початковій школі

План

1. Структура STEAM/STREAM – уроку за технологією.
2. Конструювання STEAM-уроку.

Завдання:

1. Розробити урок за технологією STEAM/STREAM.
2. Підготувати презентацію до розробленого уроку.
3. Підготуватися до проведення фрагменту розробленого уроку на занятті.

Список рекомендованих джерел:

1. Потапенко Ірина. STEM-освіта в початковій школі: від навчальної моделі до реального уроку. І. Потапенко; за заг. ред. О. Елькін, О. Масалітіна; упоряд. К. Ремез. Електронне видання. Київ: ГО «EdCamp Ukraine», 2023. 300 с.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА 5

Музикотерапевтичні технології в початковій школі

План

1. Суть музикотерапевтичної технології безстресового навчання «Піснезнайко».
2. Суть науково-педагогічного проєкту «Інтелект України».
3. Особливості використання музикотерапевтичних технологій під час вивчення інтегрованого курсу «ЯДС».

Завдання:

1. Підготувати підбірку відео і пісень. Продемонструвати на занятті.
2. Розробити урок з використанням музикотерапевтичної технології.
3. Підготуватися до проведення фрагменту розробленого уроку на занятті.

Список рекомендованих джерел:

1. Технологія «Піснєзнайко»
2. Фрагменти уроків
3. Урок математики про методику відео (план-конспект)
4. Пісня Зорі
5. Пісня і відеопояснення Літосфера
6. Пісня «Цифри»
7. Відео про урок з таблиці множення
8. Пісенне візуальне подання нової теми про зорю Сонце

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА 6

Методика проведення інтегрованої веб-подорожі в початковій школі

План

1. Сутність поняття «веб-подорож».
2. Особливості проведення веб-подорожі в початковій школі.
3. Цифрові інструменти для віртуальних екскурсій StoryMap та Google Earth.

Завдання:

1. Розробити урок-веб-подорож на онлайн-дошці (padlet, Lino, Trello...) з використанням сервісів StoryMap та Google Earth.
2. Підготуватися до проведення на занятті фрагменту розробленого уроку.

Список рекомендованих джерел:

1. Що таке веб-подорож як метод проведення занять у школі? URL: <https://educationpakhomova.blogspot.com/2023/04/blog-post.html> (дата звернення: 17.06.24)
2. Запис вебінару "Подорожуємо з учнями. Цифрові інструменти для віртуальних екскурсій StoryMap та Google Earth" – Цифрові інструменти для педагога
<https://digitalteachertools.blogspot.com/2023/08/storymap-google-earth.html> (дата звернення: 19.06.24)

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА 7

Мистецтво публічних виступів для початківців

План

1. Імідж оратора.
2. Структура виступу.

Завдання:

1. Підготувати вправи і провести їх на занятті.
2. Підготувати виступ (записати і скинути на Ютуб). Представити готовий запис на занятті.

Список рекомендованих джерел:

1. Ораторське мистецтво. 10 потужних вправ. URL: <https://masterlev.com.ua/oratorske-mistetstvo-10-potuzhnih-vprav/> (дата звернення: 17.06.24)
2. Підготовка тексту промови до виступу: основні етапи. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/rhetoric/30512/> (дата звернення: 17.06.24)

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА 8

Використання ТРВЗ-технологій на уроках курсу «Я досліджую світ».

План

1. Теорія розв'язання винахідницьких задач (ТРВЗ).
2. Типи проблемних задач.
3. Метод ТРВЗ-технологій: метод мозкової атаки; метод морфологічного аналізу; метод аналогії.
4. Ігри та тренінги у межах ТРВЗ-технологій.
5. Кола Ейлера.

Завдання:

1. Підготувати задачі на кола Ейлера і продемонструвати на занятті. Розробити власну задачу.
2. Підготувати задачі на розв'язання за методом морфологічного аналізу продемонструвати на занятті. Розробити власну задачу.

Список рекомендованих джерел:

1. Реферат на тему: "Технологія розвитку творчої особистості ТРВЗ". URL: <https://naurok.com.ua/referat-na-temu-tehnologiya-rozvitku-tvorcho-osobistosti-trvz-225320.html> (дата звернення: 19.06.24)

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА 9

Здоров'язбережувальні технології

План

1. Класифікація здоров'язбережувальних технологій: зернотерапія, мінералотерапія, точковий масаж, пальчикова гімнастика, арттерапія, кольоротерапія, музикотерапія, аромотерапія.
2. Функціональні складові здоров'язбережувальних технологій.
3. Поняття «здоров'язбережувальний простір».

Завдання:

1. Підготувати і провести на занятті майстер-клас на одну з обраних здоров'язбережувальних технологій.

Список рекомендованих джерел:

1. Єфімова В.М. Здоров'язбережувальні технології у контексті педагогічних досліджень. URL: <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2010-01/10yvmspi.pdf> (дата звернення: 19.06.24)
2. Здоров'язбережувальні освітні технології у початковій школі. <https://naurok.com.ua/zdorov-yazberezhivalni-osvitni-tehnologi-u-pochatkoviy-shkoli-252913.html> URL: (дата звернення: 19.06.24)

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА 10

Нейрогімнастика для молодших школярів

План

1. Вправи для активізації мозку.
2. Вправи для покращення концентрації.
3. Вправи для розвитку креативного мислення.

4. Вправи для розвитку пам'яті і мислення.

Завдання:

1. Підготувати і провести на занятті різні види нейровправ.

Список рекомендованих джерел:

1. Гармонізація психофізичного стану школярів засобами нейрогімнастики та кінезіологічних вправ. URL: <https://vseosvita.ua/library/garmonizacia-psihofizicnogo-stanu-skolariv-zasobami-nejrogimnastiki-ta-kineziologicnih-vprav-251648.html> (дата звернення: 18.06.24)
2. Інноваційний педагогічний інструментарій: навч.-мет. посібник / укл. Н.В.Білоусова. Ніжин: НДУ ім.М.Гоголя, 2019. 295 с.
3. Нейровправи для дошкільників та молодших школярів. URL: <https://osvita.ua/school/nus/92370/> (дата звернення: 18.06.24)

ДОДАТКИ

ПІДСУМКОВІ ЗАВДАННЯ:

Дослідницький проєкт:

Створити дослідницький проєкт, де студенти обирають конкретну проблему або аспект початкової освіти для дослідження. Вони повинні розробити методику збору даних (наприклад, анкети, спостереження класу), провести аналіз результатів та підготувати доповідь з висновками.

Педагогічна експертиза навчальних програм:

Студенти обирають певний навчальний предмет чи тему, яку вони досліджують з педагогічної точки зору. Вони аналізують, наскільки ефективна програма для учнів даного віку, які можливості для вдосконалення існують.

Соціальне дослідження в класній кімнаті:

Студенти проводять дослідження серед учнів своєї класної групи, досліджуючи їхні інтереси, потреби, вподобання та ставлення до навчання. Вони аналізують результати, роблять висновки та пропонують можливі заходи для покращення навчального процесу.

Педагогічний експеримент:

Студенти розробляють та впроваджують педагогічний експеримент, спрямований на вдосконалення певного аспекту навчання (наприклад, методики викладання письма). Вони збирають дані до та після експерименту, аналізують їх та роблять висновки.

Проведення педагогічної експертизи підручників:

Студенти аналізують різні підручники для початкової освіти з погляду їхньої відповідності педагогічним принципам та науковим дослідженням. Вони оцінюють якість матеріалів, способи

представлення інформації та відповідність віковим особливостям учнів.

Аналіз результатів діагностичних тестів:

Студенти обирають діагностичний тест, який застосовується для оцінки знань учнів початкової школи. Вони аналізують результати тесту, виявляють сильні та слабкі сторони учнів, а також розробляють рекомендації для покращення оцінювання та навчання.

Ці приклади підсумкових завдань допоможуть студентам розвивати навички організації досліджень, аналізу даних, педагогічної експертизи та дотримання науково-етичних норм.

1. АЛГОРИТМ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ПІДРУЧНИКІВ ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ:

Підготовчий етап:

1. Визначення мети аналізу:

Встановіть конкретні цілі та завдання педагогічної експертизи. Розкрийте, що саме ви плануєте оцінювати в підручнику, наприклад, відповідність педагогічним принципам, наукова обґрунтованість матеріалів, адекватність завдань тощо.

2. Вибір підручника:

Оберіть конкретний підручник або набір підручників, які ви будете аналізувати. Важливо, щоб підручники були актуальними та використовувалися у реальних навчальних закладах.

Етап аналізу:

3. Вивчення змісту підручника:

Докладно ознайомтеся зі змістом підручника. Розгляньте структуру, теми, розділи, завдання та матеріали, які пропонуються учням.

4. Перевірка відповідності педагогічним принципам:

Оцініть, наскільки матеріали підручника відповідають педагогічним принципам, таким як вікові можливості учнів, послідовність та логічність викладу матеріалу, диференційований підхід тощо.

5. Аналіз наукової обґрунтованості:

Дослідіть, чи базуються матеріали підручника на наукових дослідженнях та сучасних методологічних підходах. Перевірте, чи є посилання на авторитетних педагогів та дослідників.

6. Оцінка завдань та вправ:

Проаналізуйте завдання та вправи, які надаються для учнів. Вони повинні бути адекватними рівню розвитку та інтересам учнів, сприяти розвитку ключових компетенцій.

Етап висновків:

7. Складання звіту:

Підготуйте детальний звіт про результати проведеної експертизи. Відзначте позитивні та негативні аспекти підручника, надайте рекомендації щодо його використання та можливого вдосконалення.

8. Представлення результатів:

Поділіться своїми висновками та рекомендаціями з однокурсниками.

2. АЛГОРИТМ ПЕДАГОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ДЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ:

Підготовчий етап:

1. Визначення цілей експертизи:

Встановіть конкретні цілі та завдання педагогічної експертизи. Розкрийте, що саме ви плануєте оцінювати в навчальній програмі, наприклад, її відповідність педагогічним принципам, структура, послідовність тощо.

2. Вибір навчальної програми:

Оберіть конкретну навчальну програму, яку ви будете аналізувати. Важливо, щоб програма була актуальною та використовувалася у реальних навчальних закладах.

Етап аналізу:

3. Вивчення структури та змісту програми:

Докладно ознайомтеся зі структурою та змістом навчальної програми. Розгляньте, які теми, розділи, компетенції та навички передбачені для учнів.

4. Перевірка відповідності педагогічним принципам:

Оцініть, наскільки навчальна програма відповідає педагогічним принципам, таким як вікові можливості учнів, послідовність та логічність викладу матеріалу, диференційований підхід до навчання тощо.

5. Аналіз послідовності та прогресії:

Дослідіть, чи передбачено логічну послідовність вивчення матеріалу та прогресію у набутті знань та навичок протягом років навчання.

6. Оцінка методичного забезпечення:

Проаналізуйте методичні рекомендації, додаткові матеріали, завдання, вправи, які супроводжують програму. Вони повинні сприяти розвитку ключових компетенцій учнів.

Етап висновків:

7. Складання звіту:

Підготуйте детальний звіт про результати проведеної експертизи. Відзначте позитивні та негативні аспекти навчальної програми, надайте рекомендації щодо її використання та можливого вдосконалення.

8. Представлення результатів:

Поділіться своїми висновками та рекомендаціями зі співробітниками навчального закладу, педагогічним колективом, можливо, із розробниками програми.

3. ПРИКЛАДИ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ПРОЄКТІВ, ЯКІ МОЖУТЬ ВИКОНАТИ СТУДЕНТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ "ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ 'Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ' У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ":

1. Тема: Дослідження водних ресурсів в нашому регіоні

Студенти можуть провести дослідження якості води в річках, озерах або криницях у своєму регіоні. Вони можуть виміряти рівень забруднення, вивчити вплив людської діяльності на водні ресурси та запропонувати способи покращення ситуації.

2. Тема: Вплив різних факторів на ріст рослин

Студенти можуть провести дослідження, де вони будуть вирощувати рослини за різних умов (різний рівень освітлення, поливу, ґрунту тощо) і спостерігати за їхнім ростом. Вони зможуть дізнатися, які фактори найбільше впливають на здоров'я рослин.

3. Тема: Вивчення птахів нашого регіону

Студенти можуть провести спостереження за птахами у своєму регіоні, визначити, які види птахів зустрічаються найчастіше. Вони також можуть дослідити, чому деякі птахи вибирають конкретні місця для гніздування.

4. Тема: Вплив погодних умов на настрій людей

Студенти можуть провести дослідження, де вони будуть збирати дані про погоду та настрій учнів свого класу. Вони можуть аналізувати, чи є зв'язок між погодою та настроєм, і чи впливає сонячна погода або дощ на емоційний стан людей.

5. Тема: Енергозбереження в школі

Студенти можуть дослідити споживання електроенергії та води в їхній школі. Вони можуть запропонувати способи енергозбереження, наприклад, рекомендації щодо вимикання світла в невикористаних приміщеннях або раціонального використання води.

6. Тема: Вплив здорового харчування на фізичне здоров'я дітей

Студенти можуть дослідити, як впливає харчування на здоров'я школярів. Вони можуть зібрати дані про їхні харчові звички, здоров'я та фізичну активність, а потім аналізувати, чи існує зв'язок між раціоном харчування та фізичним станом.

7. Тема: Вивчення різноманітності культур у світі

Студенти можуть обрати декілька різних культур з різних країн і дослідити їхні традиції, одяг, кулінарію, мови тощо. Вони можуть порівняти схожість та відмінності між цими культурами і українською культурою і дізнатися більше про різноманітність нашого світу.

8. Тема: Вивчення впливу музики на настрій та креативність

Студенти можуть провести дослідження, де вони будуть пропонувати різні жанри музики учням і дізнаватися, як це впливає на їхній настрій та здатність до творчого мислення.

9. Тема: Дослідження впливу технологій на навчання учнів

Студенти можуть дослідити, як використання різних технологій (комп'ютери, планшети, інтерактивні дошки) впливає на процес навчання та засвоєння знань учнями.

10. Тема: Вплив екологічної освіти на екологічну свідомість учнів

Студенти можуть провести дослідження, де вони будуть впроваджувати елементи екологічної освіти у навчальний процес та досліджувати, як це впливає на екологічну свідомість учнів.

Ці дослідницькі проекти допоможуть студентам вивчити різні аспекти навколишнього середовища, розвинути аналітичні

навички та навчитися організовувати та проводити дослідження в початковій школі.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПРОЄКТУ СТУДЕНТІВ:

Ці критерії допоможуть об'єктивно оцінити дослідницький проєкт студентів та зробити висновок про його якість та наукову цінність.

1. Актуальність (актуальність проблеми дослідження, практична значущість) – **2б.**

2. Постановка завдань (чіткість, відповідність проблемі, кількість завдань) – **3б.**

3. Знання й розуміння теоретичного матеріалу (відповідність темі, володіння науковою термінологією, доступність, якість використаних джерел) – **4б.**

4. Методологія дослідження (відповідність методів дослідження проблемі, їх різноманітність) – **2б.**

5. Аналіз та обробка результатів (наявність таблиць, графіків, діаграм; наявність використання статичних методів; наявність аналізу методик в тексті) – **3б.**

6. Висновки (якість висновків, їх відповідність завданням дослідження, саморефлексія результатів дослідження) – **3б.**

7. Оформлення та структура (відповідність структури дослідницького проєкту вимогам. Форматування, граматики, стиль написання) – **3б.**

8. Інноваційність та творчий підхід (оригінальність у вирішенні завдань, наявність рекомендацій/рішень) – **2б.**

10. Захист роботи (чіткість, логіка представлення; відповідність вимогам до захисту роботи; володіння навичками публічного виступу; наявність самостійних висновків) – **4б.**

11. Залучення учнів молодшого шкільного віку до дослідницького проєкту (комунікація та співпраця, розподіл завдань) – **2б.**

Пленерні уроки

Пленерний урок – це урок на відкритому повітрі, просто неба, на природі. На таких уроках учні на власні очі можуть побачити те, що вчать.

Назва такого типу уроків походить від практики художників-пленеристів. Пленер (від франц. en plein air «на відкритому повітрі») – термін, що означає правдиву передачу кольору на картині в природних умовах, за активної ролі сонячного світла і повітря.

Головна особливість пленерного уроку: підключення всіх каналів сприйняття: зір, слух, смак, нюх, дотик, інтуїція. Вони націлені на цілісне, двопівкульне сприйняття інформації – логічне й образне; на розуміння багатств навколишнього світу в усіх його проявах.

Завдання до заняття: «Пленерні уроки»

Завдання 1: Дослідження флори

Опис завдання: Під час виїзду на природу оберіть певну ділянку (наприклад, ліс, поле або берег річки) та зберіть зразки рослин. Створіть гербарій, де кожен зразок буде підписаний (назва рослини, місце збору, дата).

Мета:

1. Вивчити різноманітність рослинного світу у визначеній місцевості.
2. Ознайомитися з методикою збору та зберігання ботанічних зразків.

Критерії оцінювання:

- Точність і повнота інформації про кожен зразок.
- Акуратність виконання гербарію.
- Різноманітність зібраних рослин.

Завдання 2: Спостереження за птахами

Опис завдання: Оберіть місце для спостереження за птахами (наприклад, озеро, лісова галявина або парк). Протягом кількох годин ведіть журнал спостережень, записуючи види птахів, їхню поведінку, кількість особин та час спостереження.

Мета:

1. Навчитися розпізнавати різні види птахів.
2. Розвинути навички спостереження за природою та ведення польового журналу.

Критерії оцінювання:

- Точність і деталізація записів у журналі.
- Різноманітність спостережених видів птахів.
- Розуміння поведінки та екології птахів.

Завдання 3: Екологічний нарис

Опис завдання: Після виїзду на природу напишіть есе на тему "Стан довкілля в обраному місці". В есе опишіть побачене, зверніть увагу на стан рослин, тварин, водних об'єктів. Обговоріть можливі екологічні проблеми та запропонуйте шляхи їх вирішення.

Мета:

1. Сформувати уявлення про екологічний стан конкретної території.
2. Розвинути навички аналітичного мислення та письмового викладу думок.

Критерії оцінювання:

- Глибина та обґрунтованість аналізу стану довкілля.
- Чіткість та логічність викладу.
- Пропозиції щодо вирішення екологічних проблем.

Зразок плану-конспекту уроку на природі для учнів 2 класу

Тема уроку: Дослідження природи навколо нас

Мета уроку:

1. Ознайомити учнів з різноманітністю рослин і тварин у місцевій природі.
2. Розвинути навички спостереження і уважність до природного середовища.
3. Виховувати бережливе ставлення до природи.

Обладнання:

- Зошити для спостережень
- Олівці, кольорові олівці
- Лупи
- Мішечки для збору природних матеріалів (листя, квіти, камінці)
- Плакати з малюнками рослин і тварин
- Фотоапарати або планшети (якщо є можливість)

Місце проведення: Парк, ліс або шкільне подвір'я

Хід уроку

1. Вступна частина (10 хвилин)

- **Привітання.** Вчитель вітає дітей, пояснює мету уроку і правила поведінки на природі.
- **Бесіда.** Коротка розмова про те, що діти можуть побачити навколо, що вони знають про рослини і тварин, які мешкають у їхній місцевості.
- **Пояснення завдань.** Вчитель розповідає, що під час уроку учні будуть спостерігати, записувати свої враження і збирати цікаві природні матеріали.

2. Основна частина (20 хвилин)

- **Поділ на групи.** Учні діляться на групи по 4-5 осіб.

- **Спостереження за рослинами.** Кожна група отримує лупи та йде на пошуки різних видів рослин. Учні записують у зошити назви рослин (якщо знають), малюють їх і збирають кілька зразків листя чи квітів.
- **Спостереження за комахами.** Діти шукають комах, спостерігають за їхньою поведінкою, малюють їх у зошитах. Вчитель допомагає і пояснює, які комахи є корисними для рослин.
- **Фотографування.** Учні фотографують знайдені рослини і тварин (за можливості).

3. Підсумкова частина (10 хвилин)

- **Підбиття підсумків.** Вчитель збирає учнів разом, обговорює з ними, що вони побачили і дізналися нового. Кожна група коротко презентує свої знахідки.
- **Обговорення вражень.** Діти діляться враженнями від уроку, розповідають, що їм найбільше сподобалося.
- **Рефлексія.** Вчитель запитує учнів, як вони можуть берегти природу і що робитимуть для цього вдома та у школі.

4. Домашнє завдання:

- Намалювати малюнок або зробити аплікацію на тему "Моя улюблена рослина або тварина, яку я бачив сьогодні".
- Написати невеликий текст про те, чому важливо берегти природу.

Рекомендації для вчителя

- Забезпечити безпеку дітей під час уроку на природі.
- Допомогати дітям у спостереженнях, пояснювати незрозумілі моменти.
- Заохочувати дітей ставити питання і активно брати участь в обговореннях.

Вітагенне навчання «vita» – лат. життя; « genes» – ген, генний – грец. – народжений Вітагенне – ґрунтується на актуалізації життєвого досвіду особистості.

Життєвий досвід – вітагенна інформація, що стала надбанням особистості, знаходиться в пам'яті в стані постійної готовності та самоактуалізації в адекватних ситуаціях.

Прийоми вітагенної технології;

-прийом стартової актуалізації життєвого досвіду учнів;

-прийом вітагенної проєкції;

-вітагенне конструювання (моделювання схем, таблиць, алгоритмів);

-вітагенна аналогія: «У житті немає нічого такого, щоб ще не було». Це порівняння життєвих ситуацій, дій, вчинків героїв із своїм життям, сьогоденням. Аналіз і висновки ситуації.

-прийом вітагенного натхнення передбачає олюднення об'єктів живої і неживої природи.

-вітагенний синтез – поєднання, об'єднання різних понять, речей в одне ціле.

-голографічна проєкція – інформація, яка йде від будь-якого додаткового джерела: вітагенний досвід інших, книга, повідомлення ЗМІ, твори мистецтва, зустрічі з фахівцями різних галузей тощо.

Прийом вітагенних аналогій в освітніх проєкціях. Формула цього прийому: «У житті немає нічого такого, чого б ще не було». Суть прийому полягає в тому, щоб використовувати життєвий досвід учнів у плані історичних проєкцій. Він необхідний у тих випадках, коли важливо показати значущість накопичення досвіду життя на відміну від життєвої інформованості. «Життя треба прожити, а не пробігти» – такий виховний зміст афоризму. Знання, що лежали на поверхні, давно освоєні людством. Тільки глибоке вивчення, завзята праця можуть дати якісь нові знання. Правильно оцінити

теперішнє можна з позиції минулого, а минуле оцінювати з позиції майбутнього.

Перехід вітагенної інформації у вітагенний досвід:

1. Перша стадія – первинне сприйняття вітагенної інформації, нерозчленоване, не диференційоване.
2. Друга стадія – оціночна фільтрація інформації. Учень визначає значущість отриманої інформації.
3. Третя стадія – установча. Учень створює, або стихійно, або осмислено, установку на запам'ятовування даної інформації з приблизним терміном «збереження».

Прийоми вітагенного натхнення:

- Твори з тем: «Світ людей очима коня», «Про що співає струмок»;

-бесіди на природі: «Про що думає травинка, по якій повзе комашка», «Про що думає комашка, що повзе по травинці», «Твори про...

Велику роль у технології натхнення відіграють казки, що складаються учнями з будь-якої обраної ними теми.

Голографічний метод. Поняття голографії – фізичне. Означає розгляд об'єкта у відбитому багатомірному просторі не менше ніж у трьох проекціях.

Вітагенна проекція – це вітагенна інформація, що необхідна вчителю у процесі навчання для підготовки до викладу нового матеріалу.

Вектор: учень – знання – учитель.

Стереопроєкція – інформація, що йде від учителя, який використовує вітагенну інформацію, до учнів
Вектор: учитель – знання – учень.

Голографічна проекція – інформація, що йде від будь-якого додаткового джерела: вітагенний досвід інших людей, книга,

засоби масової інформації, твори мистецтва, наукові дані, зустрічі з фахівцями різних галузей тощо.

Каліграма – запис тексту, вірша у формі малюнка. Графічна загадка, яка стимулює образне мислення, розвиває спостережливість.

Скрапбукінг – альбом з фотографіями фотоколаж, декорований елементами, картинками, афоризмами.

Кроссенс – «перетин значень». Зображення розташовують так, що кожна картинка має зв'язок із попередньою і наступною, а центральна поєднує за змістом решту картинок.

Колаж – це прийом, який полягає у створенні творів за допомогою наклеювання різних матеріалів або предметів на обрану основу.

Прийом стартової актуалізації життєвого досвіду учнів.

Суть прийому полягає в тому, щоб з'ясувати, яким запасом знань на рівні повсякденної свідомості володіють учні, перед тим, як вони одержать необхідний запас освітніх знань.

Реалізація даного прийому дає можливість визначити інтелектуальний потенціал як окремих учнів, так і колективу в цілому, створити психологічну установку на одержання нової інформації, використовувати отриману інформацію для створення проблемної ситуації. Технологія використання даного прийому може бути пов'язана з кількома формами організації діяльності учнів:

Пряма постановка питання «Що ви знаєте про...».

Постановка проблемного питання у вигляді опису якоїсь життєвої ситуації. Опора на письмові роботи учнів, у яких вони викладають вітагенні знання з наступним аналізом викладачем ступеня їхньої поінформованості в галузі навчальної дисципліни.

Актуалізація вітагенного запасу практичних умінь, звичок у тому чи іншому виді навчальної діяльності.

Умовами для ефективності прийому є:

-відповідність поставлених завдань на актуалізацію життєвого досвіду віковим можливостям учнів;

-будь-яка форма актуалізації вітагенного досвіду учнів має супроводжуватися ситуацією успіху та створити в дитини оптимістичну перспективу.

Прийом додаткового конструювання незакінченої освітньої моделі:

«Я пропоную вам ідею, незакінчений твір. Ваше завдання: доповнити, наситити змістом. Опора – ваш життєвий досвід».

ВІКІПЕДІЯ

Вікіпедія – це вільна онлайн-енциклопедія, що прагне до поширення усіх знань людства. Її пишуть спільно, здебільшого анонімні волонтерки і волонтери, які працюють без оплати. Будь-хто з інтернет-доступом може писати і вносити зміни до статей Вікіпедії, окрім певної кількості випадків, у яких редагування обмежене для попередження деструктивних змін чи вандалізму.

З часу створення 15 січня 2001 року Вікіпедія виросла до найбільшого реферативного сайту у світі, станом на березень 2020 року вона мала 1,5 млрд унікальних відвідувачів щомісяця. Наразі у ній понад 60 мільйонів статей більше 300 мовами, включно з 6 610 900 статтями англійською (станом на 31 січня 2023), щомісяця її редагує в середньому 100 тисяч активних дописувачів. Вікіпедія вільна Вікіпедія є відкритим освітнім ресурсом (Open Educational Resource, OER).

Згідно з ЮНЕСКО, відкриті освітні ресурси (OER) – це освітні, навчальні та дослідні матеріали будь-якого вигляду – цифрові або ні, – які перебувають у суспільному надбанні або опубліковані під вільною ліцензією, що дозволяє безоплатний доступ, використання, адаптацію та поширення іншими без обмежень або лише з деякими обмеженнями. У 2019 році ЮНЕСКО прийняла рекомендацію щодо OER, заохочуючи уряди по всьому світу підтримувати створення, курування та використання OER у шкільному навчанні.

Використання OER замість традиційних видань має багато переваг. По-перше, це знижує вартість виробництва освітніх матеріалів. По-друге, дає вчителям можливість вільно використовувати, адаптувати й перетворювати матеріали, не переймаючись про порушення авторських прав. І наостанок, педагогічні міркування щодо використання OER змінюють нашу взаємодію зі знаннями та освітніми ресурсами, допомагаючи нам як освітянам підтримувати своїх учнів у розвитку важливих навичок 21-го століття.

Дізнайтеся більше про те, який внесок спільнота Вікімедія зробила до Рекомендації OER, нашу участь у Коаліції OER та нашу

залученість до Глобальної освітньої коаліції ЮНЕСКО для боротьби з COVID-19. і відкрита для будь-кого.

Під час роботи зі вчительством у різних країнах світу ми чули багато хибних уявлень про Вікіпедію, які, на жаль, часто призводять до того, що вчителям некомфортно користуватися цим корисним ресурсом. Тож погляньмо на деякі з них і, сподіваємось, ми прояснимо все, що лишається незрозумілим.

Будь-хто може додати свою думку і стверджувати, що це факт

Власні думки у Вікіпедії не дозволені. Те, що включене у статтю Вікіпедії, має бути підкріплене надійними вторинними джерелами, а де ці джерела розходяться, там усі точки зору мають бути задокументовані. Якщо хтось додає щось, що не відповідає цим правилам, це буде вилучено редакторами Вікіпедії.

Головні редактори Вікіпедії діють, спираючись на ліві/прогресивні/ліберальні погляди

Немає однієї організації, яка б мала редакційний контроль над Вікіпедією. Вікіпедію повністю редагують волонтери і суперечки вирішуються через відкритий діалог на платформі. Фонд Вікімедіа може втручатися у редакторську діяльність, лише якщо вона порушує умови використання.

Зміни, внесені у статтю у Вікіпедії, не можна скасувати

Статті Вікіпедії динамічні й постійно покращуються. Нові редагування може бути вилучено чи скасовано, а старі редагування можна за потреби відновити. Усі ці зміни записуються в історії редагувань статті, і будь-хто може побачити розвиток статті, порівнюючи різні її версії.

Вікіпедія розлінює учнів, вони стають більш схильними до плагіату

Коли Вікіпедію коректно представити і пояснити, то вона насправді може мотивувати учнів до самостійних досліджень, з

використанням енциклопедії як відправної точки. Вікіпедія може полегшувати розвиток ключових навичок 21-го століття, які запобігають вчиненню плагіату.

Плагіат

Дуже ймовірно, що як вчителька чи вчитель ви уже стикалися з випадками плагіату й виробили власні стратегії й інструменти, які допомагають вашим учням та ученицям його уникати. Плагіат означає видавати чийсь роботу – у тому числі тексти та ідеї – за свою, як навмисне, так і з неухважності. Плагіат у Вікіпедії не толерують: редактори вилучатимуть, покращуватимуть цитування або редагуватимуть розділи, де виявлено плагіат. Знання про шляхи, якими плагіат опиняється у Вікіпедії, може також дати вам додаткові стратегії роботи зі своїми учнями. Плагіат у Вікіпедії може мати такі форми:

Копіювання тексту дослівно або з дуже дрібними змінами з джерела, яке ніде у статті не згадується (у тілі, примітках, розділі посилань на джерела).

Копіювання з джерела, згаданого у статті в недоречному місці, не одразу після речення чи уривку, який було скопійовано.

Переказ джерела власними словами без вказівки на нього у статті (у тілі, примітках, розділі посилань на джерела).

Копіювання з джерела, яке доречно згадане внутрішньорядковою приміткою одразу після речення чи уривку, який було скопійовано, але без явного зазначення джерела у тексті. Наприклад, «Ольга Макаренко зазначає, що...»

Тепер, коли ми розвіяли деякі хибні уявлення, час продемонструвати, чому Вікіпедія є потужним освітнім інструментом. Коли ми думаємо про ресурси, які використовуємо на уроках, то як ми оцінюємо їхню корисність? Коли ви обираєте книжки, енциклопедії, робочі зошити та інші освітні матеріали, на що звертаєте увагу? У цьому розділі ми розглянемо кілька причин, чому Вікіпедію варто додати до вашого вчительського набору інструментів як освітній ресурс для учнівства.

Вікіпедія посилається на надійні джерела

Інформація, подана у кожній статті Вікіпедії, має походити з надійних, незалежних, опублікованих джерел. Редактори Вікіпедії разом працюють над виявленням, оцінкою й цитуванням надійних джерел, які збагачують статті. Якщо немає доступних надійних джерел, то стаття не вважається достатньо значущою для того, щоб існувати у Вікіпедії, і її вилучать.

Вікіпедія прагне бути неупередженою

Причина, чому Вікіпедію можна вважати менш упередженою, ніж інші джерела, полягає в тому, що її редагують обидві сторони суперечки. Такі контроверсійні теми, як, наприклад, аборти чи діяльність політиків, часто навіть захищають від редагування, щоб уберегти від просочування туди дезінформації та упереджень.

Вікіпедія актуальна

Вікіпедія має більше редакторів, ніж будь-яке інше джерело інформації, близько 25 редагувань стається щосекунди. Завдяки цьому Вікіпедія загалом є одним з найбільш «свіжооновлюваних» сайтів в інтернеті, хоча рівень актуальності й буде різнитися різними мовами й залежно від того, наскільки «гаряча» тема.

Ви пишете! Так, будь-хто може бути сміливими й редагувати наявну статтю чи створити нову, а волонтерам не треба проходити жодного формального навчання. Люди, які створюють і редагують статті у Вікіпедії, живуть у різних країнах, і кожна людина привносить щось своє: навички дослідження, технічні вміння, письменницьку майстерність чи організаційні навички, місцевий контекст, але головне – бажання допомогти. Будь-яких дописувачок і дописувачів цієї енциклопедії називають «вікіпедист(к)ами» або ж, більш офіційно, «редактор(к)ами».

Редакторами Вікіпедії є волонтери з різною мотивацією. Комусь цікаві окремі теми, як-то медицина чи мистецтво. Хтось редагує, щоб забезпечити своїй мові та культурі представленість онлайн. Деякі редагують, бо вірять у місію руху Вікімедіа: що кожна людина у світі повинна мати вільний доступ до усіх знань людства.

Рух Вікімедіа має на меті репрезентувати у Вікіпедії всі знання людства. Це означає – охопити всі мови, культури, історії і перспективи. Однак поточний склад редакторів Вікіпедії не відповідає складові населення світу. Це проблема, яку різні спільноти, що підтримують Вікіпедію, активно намагаються вирішити. Одним із рішень є допомогти якомога більшій кількості людей зрозуміти, як Вікіпедія працює, і заохотити усіх зацікавлених стати дописувач(к)ами. Однією із засадничих основ руху Вікімедіа на майбутнє є «справедливість знань». Дивіться нижче детальніше про справедливість знань і освіту.

Справедливість знань (Knowledge Equity)

Стратегічний напрямок руху Вікімедіа говорить: «Як соціальний рух, ми сфокусуємо свої зусилля на знаннях та спільнотах, що були проігноровані структурами сили і привілеїв. Ми вітатимемо будь-яких людей, щоб збудувати сильні та різноманітні спільноти. Ми поборемо соціальні, політичні та технічні бар'єри, що не дозволяють людям мати доступ до вільних знань і поповнювати їх».

Бразильський педагог Пауло Фрейре вважав, що для того, щоб створити справедливіше суспільство, учні повинні мати змогу стати творцями знань. У своїй книжці «Педагогіка пригноблених» Фрейре каже: «Бо ж без дослідництва, без практики не можна стати справжньою людиною. Знань набуваєш тільки через відкриття і перевірку відкриттів у процесі невтомних, пристрасних, неперервних, сповнених сподівання пошуків, що їх людські істоти здійснюють у світі, вкупі зі світом і одна з одною».

Педагогіка визволення, якої навчали Фрейре та інші, заохочує школярів думати критично про інформацію і світ. Одним зі шляхів, як ми, вчителі, можемо допомогти їм це робити, – застосовуючи критичний погляд до Вікіпедії та інших джерел знань і ставлячи запитання про те, хто створив ці знання, що це означає для них і для нас і кого залишили зовсім за бортом.

Вікіпедія доступна понад 300 мовами, від англійської до тагальської. Ви можете переходити між різними мовними версіями статті Вікіпедії і помітити відмінності й подібності у кожній статті, у тому числі в тому, як подано інформацію. Кожен мовний розділ Вікіпедії має свої правила і традиції, встановлені його спільнотою редакторів.

Категорії призначені для групування у Вікіпедії сторінок на подібні теми. Категорії допомагають читачам зорієнтуватися й не губитися в якійсь тематиці, сортувати сторінки за алфавітом та знаходити зв'язки між статтями.

Категорії зазвичай розташовані внизу сторінки статті, коли ви переглядаєте Вікіпедію з комп'ютера. Натискання на назву категорії відкриває сторінку категорії з переліком усіх статей (чи інших сторінок), які у цю конкретну категорію додані. Там також може бути розділ із переліком підкатегорій цієї категорії. Функція підкатегоризації дозволяє зорганізувати категорії у деревоподібні структури, щоб полегшити навігацію.

Гіперпосилання є важливою функцією у Вікіпедії. Внутрішні посилання зв'язують проєкт у об'єднане ціле. Внутрішні посилання дозволяють читачам поглиблювати своє розуміння теми, зручно переходячи на інші статті без потреби покидати Вікіпедію. Міжвікімедійні посилання пов'язують проєкт із сестринськими проєктами, як-то Вікіджерела, Вікісловник та Вікіпедії іншими мовами, а зовнішні посилання пов'язують Вікіпедію з рештою інтернет-простору.

Однак в інформації, доступній у Вікіпедії, все ще є прогалини. Коли ви ходитимете різними статтями Вікіпедії у своєму браузері на

комп'ютері, то помітите, що деякі внутрішні посилання є червоними. Це означає, що стаття Вікіпедії на цю тему у цьому мовному розділі ще не існує (але напевно, варто було б її створити!)

Навички безпеки онлайн – невід'ємна частина вмінь для усіх молодих людей 21 століття. Як освітянам нам може може бути складно зрозуміти, як потурбуватися про безпеку учнів під час їхнього знайомства з новими технологіями й цифровими просторами. Участь у Вікіпедії вимагає від школярів розуміння базових практик безпеки в інтернеті. Важливими є нагляд і настанови вчителів чи батьків, залежно від віку дитини, – як і в будь-якому іншому онлайн-середовищі.

Згідно з ЮНІСЕФ, дітей можна вважати приймачами, діячами або учасниками онлайн-середовищ. З огляду на це, ризики, які перед ними стоять, можна поділити на три категорії: невідповідний контент, невідповідна поведінка і невідповідний контакт. Розгляньмо, як ми можемо убезпечити дітей від цих трьох категорій у Вікіпедії.

Невідповідний контент

Вікіпедію пишуть для загальної аудиторії. Це означає, що з неї не прибирають елементи, які цензуруються або вважаються недоречними для дітей. Вона містить статті на такі теми, як расистські образи, неоднозначні політичні та релігійні питання і рухи, а також сексуальні акти, включно із зображеннями оголеності.

Однак статті на ці теми написані на основі фактів і не мають на меті підбурювати чи провокувати читачів. Статті, включно з тими, що стосуються розмноження людини, можуть містити анатомічні, детальні фотографії статевих органів, які в деяких культурах вважаються неприйнятними для малих дітей. Однак Вікіпедію можна налаштувати так, щоб приховати ці зображення за потреби.

Оскільки Вікіпедія – це відкрита платформа, то й сторінки, які зазвичай прийнятні для використання дітьми, можуть інколи виявитися відредагованими в зловмисний чи навмисно деструктивний спосіб, з додаванням грубих слів чи образливого вмісту. Цей тип вандалізму зазвичай помічають і вилучають за кілька хвилин, але інколи, коли він залишається непоміченим, читачі можуть відкрити сторінку до того, як її повернуть до пристойного вигляду.

Що ви можете зробити, щоб Вікіпедія була безпечнішою:

Поговорити зі своїми учнями про те, які пошукові запити будуть доречними.

Спілкуватися і моделювати, що учні можуть робити, якщо бачать щось невідповідне під час читання статті у Вікіпедії.

Складати списки статей учням для читання і стежити за цими статтями.

Якщо ви плануєте дати учням завдання на пошук якихось тем, виконайте цей пошук спочатку самі, щоб перевірити, чи не буде якихось невідповідних результатів.

Невідповідна поведінка

ЮНІСЕФ говорить про невідповідну поведінку так: «Діти й дорослі можуть використовувати інтернет для переслідування і навіть використання інших людей. Діти можуть інколи поширювати болісні коментарі чи ніякові зображення, або красти контент, чи порушувати авторські права».

Просте читання Вікіпедії дає не так багато можливостей для невідповідної поведінки, й інші розділи цього навчання більше заглиблюються в те, як учням доречно використовувати вміст Вікіпедії. Однак якщо в якийсь момент учні стають редакторами або починають взаємодіяти з іншими редакторами Вікіпедії, ризики того, що вони зіткнуться з невідповідною поведінкою, зростають.

Є заходи, які попереджують і припиняють потенційні проблеми, пов'язані з використанням і редагуванням Вікіпедії дітьми і взаємодіями між дітьми й хижакими-дорослими. Ці заходи впроваджуються якомога послідовніше й на рівні, необхідному для підтримки безпеки, приватності й ідентичності дітей.

Якщо хтось із ваших учнів відчуває, що інший користувач Вікіпедії (наприклад, редактор чи адміністратор) поводить себе загрозово або в будь-який спосіб їх тривожить, вони мають знати, що варто повідомити про це свого вчителя чи іншого відповідального дорослого, якому довіряють. Вони не повинні продовжувати комунікувати з тим користувачем.

Невідповідний контакт

Вікіпедія не просить своїх користувачів (редакторів) зазначити свій вік чи будь-яку іншу персональну інформацію, ні під час реєстрації, ні в інший час. Однак деякі користувачі самостійно вирішують розмістити особисту інформацію на своїй сторінці користувача, зокрема це можуть бути контактні дані (електронна пошта, месенджери тощо), фотографія, реальне ім'я, місце проживання, інформацію про свої галузі професійного зацікавлення й інтересів, уподобання й антипатії, домашні сторінки і таке інше. Інколи користувач або користувачка може розкрити персональну інформацію деінде, наприклад, на сторінці обговорення.

Це розкриття викликає окремі питання, коли мова йде про молодших користувачів Вікіпедії, зокрема коли користувач чи користувачка прямо пишуть, що є дитиною. На жаль, деякі молодші користувачі інколи ставляться до Вікіпедії як до соціальної мережі, і цим пояснюється те, що вони розкривають свою персональну інформацію, та інша поведінка, що не є доречною для проєкту зі створення енциклопедії.

Щоб сприяти безпеці учнів у Вікіпедії, ви можете обговорити з ними такі настанови:

Ніколи нікому не говоріть свій пароль.

Якщо стороння людина онлайн просить ваш пароль, не кажіть його.

Не дозволяйте членам своєї родини чи друзям користуватися своїм обліковим записом. Якщо вони зроблять щось не так, ви будете за це відповідати.

Виходьте з облікового запису щоразу, коли відходите від комп'ютера, особливо якщо це спільний комп'ютер.

Не використовуйте більше одного облікового запису, якщо не маєте на це вагомої причини.

Якщо вже маєте свій обліковий запис, завжди заходьте в нього, коли редагуєте.

Ніколи не публікуйте свою адресу або номер телефону.

Не вказуйте реальне ім'я як ім'я користувача.

Не публікуйте власні фотографії, фото друзів чи родини на своїй сторінці користувача. Люди можуть використати цю інформацію, щоб знайти вас у реальному житті, особливо якщо ви використовуєте ту ж інформацію чи ім'я користувача на інших вебсайтах.

Не починайте редагувати статтю про свою школу – це одразу говорить про те, що ви, напевно, там вчитеся!

Не пишіть статті про себе – якщо ви справді важлива людина, хтось інший, імовірно, напише про вас статтю.

Якщо ви опублікували інформацію про себе випадково, попросіть адміністратора її вилучити або ж подайте запит на приховування, щоб вона не була видима. Навіть якщо ви не просите про це, адміністратор чи інший редактор може вилучити таку інформацію, якщо знає про ваш юний вік. Будь ласка, не засмучуйтеся через це: адже це робиться для вашої безпеки.

Повідомлення про проблеми і їх обробка

Особиста інформація, самостійно розкрита у Вікіпедії користувачами, які очевидно є дітьми, має бути вилучена і в приватному порядку повідомлена приховувачеві або на електронну пошту приховувачів. Користувача треба повідомити про вилучення інформації, про те, що це робиться в цілях оберігання їхньої приватності й безпеки, і знеохотити розкривати подібну особисту інформацію у майбутньому.

Повідомляти про редакторів, які намагаються вести невідповідні зв'язки між дорослими й дітьми та сприяти їм чи в інший спосіб порушувати довіру й безпеку, потрібно у Фонд Вікімедіа на електронну пошту: legal-reports@wikimedia.org. Повідомлення про проблеми з невідповідними зображеннями дітей треба надсилати на ту ж адресу.

Повідомлення про погрози фізичним насиллям треба надсилати команді надзвичайних ситуацій у Фонді Вікімедіа на електронну пошту: emergency@wikimedia.org

Вікіпедія є незакінченим проєктом, і все ще існують значні прогалини вмісту в різних мовних версіях. Як наслідок, деякі культури, мови, історії й точки зору залишаються виключеними або недопредставленими. Такі дописувачі Вікіпедії, як Марк Мігель (Marc Miquel), працюють над створенням дослідницьких умов та інструментів, які допоможуть визначити, чого бракує. Наприклад, прогалини в географічному представленні й локально важливих темах; прогалини гендерного представлення (що проявляється через, наприклад, кількість біографій жінок), прогалини в описі маргіналізованих етнічних груп. Такі зусилля пропагують справедливість знань й уможливають більш різноманітне розкриття тем у Вікіпедіях різними мовами.

ОСНОВИ ВІКІПЕДІЇ

Колона є символом сили, вона забезпечує стабільність і підтримку. Ми використовуємо колони для ілюстрації засад, на яких щось побудовано. Тисячі волонтерок і волонтерів використовують свій час, знання та креативність для редагування Вікіпедії, цим самим колективно будуючи найбільш точну, повну та доступну енциклопедію у світі. І хоча правда те, що немає строгих правил чи непорушної ієрархії влади між редакторами-волонтерами, важливо задати очікування, які підкажуть, як краще зробити внесок до Вікіпедії. Є 5 фундаментальних основ, або ж колон, на яких стоїть Вікіпедія.

Вікіпедія – це енциклопедія: Вікіпедія поєднує багато рис загальних і спеціалізованих енциклопедій, альманахів і газетирів. Сфера роботи Вікіпедії значною мірою залежить від традицій цих форм. Енциклопедії не намагаються містити кожне твердження на тему, зроблене будь-коли, а натомість дають достатньо глибокий огляд, так що читач може впевнено провадити подальші дослідження теми. Вікіпедія не є рекламною платформою, експериментом з анархії чи демократії, безладним зібранням інформації, вебкаталогом чи газетою.

Вікіпедія пишеться з нейтральної точки зору: Вікіпедія прагне, щоб у статтях були задокументовані й відстороненим тоном пояснені основні точки зору – це досягається завдяки використанню надійних, авторитетних джерел. Інформація та проблеми щодо тем більше пояснюються, ніж обговорюються. Теми, для яких є одна широковізнана точка зору, й ті, де точок зору є багато, представляються точно і з необхідним контекстом.

Матеріали Вікіпедії є вільними для редагування, використання, зміни й поширення: Оскільки усі редактори вільноліцензують свою роботу для громадськості, жоден автор не є власником статті і будь-який внесок може бути редагований і поширений. Редактори Вікіпедії мусять поважати закони про авторське право й ніколи не допускати плагіату.

Редактори та редакторки мають ставитися одне до одного з повагою та ввічливістю: Вікіпедисти мусять виявляти повагу до всіх дописувачів, навіть якщо в чомусь не згодні з ними. Вікіпедисти мають уникати особистих нападів. Редактори Вікіпедії мають діяти з добрими намірами й припускати добрі наміри з боку інших.

Вікіпедія не має незмінних правил: Вікіпедія має правила і настанови, але вони не висічені в камені; їхній зміст та інтерпретація можуть змінюватися з часом. Їхні принципи та дух значать більше, ніж буквальне формулювання, а іноді покращення Вікіпедії вимагає винятків.

НАСТАНОВИ ВІКІПЕДІЇ

У класах ми задаємо межі прийнятної та неприйнятної поведінки. Ми ставимо цілі для кожної і кожного з наших учнів і перед класною спільнотою як цілим. Подібно до наших навчальних спільнот, Вікіпедія керується набором настанов. Ці настанови використовуються для всього: від поведінки людей у Вікіпедії до іменування сторінок і навіть процедури вилучення статті. Ці настанови задають норми роботи спільноти над досягненням її цілей.

Поки що зосередьмося на настановах щодо поведінки, оскільки вони допоможуть вам зрозуміти, як спільнота працює разом над забезпеченням того, щоб Вікіпедія була точною, надійною та актуальною.

Поведінкові настанови Вікіпедії

Припускайте добрі наміри

Якщо немає вагомих доказів протилежного, редакторок і редакторів Вікіпедії заохочують припускати, що люди, які працюють у проєкті, намагаються допомогти йому, а не нашкодити.

Конфлікт інтересів

Редактори Вікіпедії не повинні використовувати її для просування самих себе, своїх друзів чи родичів, своїх вебсайтів чи організацій.

Деструктивні редагування

Учасників, які послідовно діють так, що це перешкоджає прогресу в розвитку якоїсь окремої сторінки чи й усієї енциклопедії, може бути заблоковано чи назовсім забанено від редагування Вікіпедії.

Не доводьте до абсурду

В обговореннях редактори Вікіпедії мають викладати свою точку зору. Однак вони не повинні спамити Вікіпедію, нечесно номінувати статті на вилучення, доводити правила до крайнощів чи в інакший спосіб створювати іншим зайву роботу, просто щоб довести свою точку зору.

Етикет

Дописувачі та дописувачки Вікіпедії мають різні погляди, походять із різних середовищ і мають різний досвід, часом дуже значно. Повага до інших є необхідною складовою успішної співпраці над енциклопедією.

Не прискіпуйтеся до новачків

Багатьом новим дописувачам бракує знань про правила Вікіпедії. Тим не менше, редактори Вікіпедії мають завжди розуміти, що нові дописувачі є перспективними членами спільноти, і тому – нашим найціннішим ресурсом.

КЛЮЧОВІ ПРАВИЛА ЩОДО ВМІСТУ ВІКІПЕДІЇ

Одне з основних хибних уявлень про Вікіпедію, яке мають вчителі, – що вона є таким собі некерованим кутком інтернету: якщо люди можуть вільно редагувати й додавати вміст, то вони всі напишуть казна-що, що їм заманеться. Однак редагування Вікіпедії керується трьома ключовими правилами щодо вмісту. Ці правила визначають тип і якість матеріалу, який є прийнятним для статей Вікіпедії. Ці правила доповнюють одне одного, і їх не треба розглядати окремо одне від одного.

Нейтральна точка зору. Усі статті Вікіпедії та інший енциклопедичний вміст має бути написано з нейтральної точки зору, з чесним, пропорційним та незаангажованим представленням основних точок зору. Деякі приклади наведено у вікторині про нейтральність.

Перевірність. Спірні матеріали і ті, які можуть бути поставлені під сумнів, а також усі цитати мають посилатися на надійне опубліковане джерело. У Вікіпедії перевірність означає, що читачі й редактори можуть перевірити подану інформацію із вказаного надійного джерела.

Жодних оригінальних досліджень. Вікіпедія не публікує оригінальні думки: увесь матеріал у Вікіпедії має походити з надійних опублікованих джерел. Статті не можуть містити жодного нового аналізу чи синтезу опублікованих матеріалів, який подає позицію, що не була чітко вказана у джерелах.

ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ СТАТЕЙ

Більшість людей ніколи не бачать процес написання авторами книжок чи газетних або журнальних статей. Він може включати пошук теми, дослідження різних (іноколи конкурентних) поглядів на цю тему, написання чернетки, опрацювання відгуку від редактора та багато циклів переглядів і виправлень, перш ніж з'явиться остаточний текст. Статті Вікіпедії в цьому плані відрізняються. Оскільки їх створюють багато редакторок і редакторів, статті містять запис усього процесу: від першого речення до фінального продукту. Цей запис є «історією сторінки», і будь-хто може вільно його переглянути.

Натискання на вкладку «Переглянути історію» у будь-якій статті Вікіпедії відкриває перелік усіх попередніх версій статті, включно з датою і часом (за замовчуванням за UTC, тобто на дві чи три години раніше за київський час) кожного редагування, ім'я користувача або IP-адресою (для незареєстрованих редакторів) того, хто вніс зміну, і необов'язковий опис редагування, в якому коротко описано чи пояснено зроблену на сторінці зміну.

Ви можете скористатися історією сторінки, щоб порівняти будь-які дві версії статті Вікіпедії і простежити зміни. Деякі функції на цій вкладці також допомагають редакторам швидко відкочувати вандалізм або дякувати редакторам за їхній внесок до статті Вікіпедії.

ДЖЕРЕЛА ТА ПЕРЕВІРЕНІСТЬ

Зважаючи на велику кількість інформації, яку наші учні споживають щодня, як же нам допомогти їм бути критичним споживачами інформації онлайн? Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ (IFLA) пропонує вісім кроків, які учні можуть зробити для оцінки інформації та посилення своїх навичок критичного мислення:

Подивіться на джерело: хто саме публікує цю інформацію?

Почитайте далі: чи заголовок справді відповідає суті історії?

Перевірте автора: хто це написав?

Джерельна база: чи можете ви перевірити джерела інформації?

Перевірте дату: чи ці історії все ще актуальні?

Перевірте наміри: це не жарт?

Зважте на свої упередження: як ваші власні переконання впливають на ваші судження?

Запитайте експертів: чи можете ви проконсультуватися зі спеціалістом чи сайтом перевірки фактів?

ЯКІСНІ ДЖЕРЕЛА

Вікіпедія покладається на зовнішні, надійні джерела. Надійними джерелами можуть бути опубліковані матеріали, які пройшли надійний процес публікації (у тому числі, наприклад, фахову вчитку чи перевірку фактів), автори, які вважаються авторитетами в галузі, або те й друге одночасно. Важливо, щоб ці кваліфікації можна було продемонструвати іншим людям.

Статті Вікіпедії базуються на надійних, опублікованих вторинних джерелах і, меншою мірою, на третинних та первинних джерелах. Вторинні чи третинні джерела потрібні, щоб показати значущість

теми й уникнути нових інтерпретацій первинних джерел. Нижче подано деякі настанови, яких дотримуються редактори Вікіпедії при включенні інформації з цих різних видів джерел:

Первинні джерела – це оригінальні матеріали, близькі до події, і часто це свідчення безпосередньо залучених осіб. Вони дають внутрішній погляд на подію, історичний період, політичне рішення тощо. Вони можуть бути або не бути незалежними джерелами. Первинне джерело можна використати у Вікіпедії лише для прямолінійного описового подання фактів, які може перевірити будь-яка освічена людина з доступом до первинного джерела, але без спеціалізованих знань.

Вторинне джерело подає міркування його автора чи авторки, що базується на первинних джерелах, зазвичай хоча б на один крок далі від події. Воно містить авторський аналіз, оцінку, інтерпретацію чи синтез фактів, свідчень, концепцій та ідей, почерпнутих у первинних джерелах. Вторинні джерела не обов'язково незалежні і покладаються на первинні джерела у своєму аналізі. Те, чи джерело є первинним чи вторинним, залежить від контексту.

Третинні джерела – це такі публікації, як енциклопедії чи інші збірники, які підсумовують первинні та вторинні джерела. Вікіпедія вважається третинним джерелом. Багато вступних студентських підручників вважаються третинними джерелами, оскільки вони підсумовують численні вторинні ресурси. Надійні третинні джерела можуть бути помічними при написанні широкого огляду теми, на яку існує багато первинних і вторинних джерел, а також допомагають при оцінці належної їх ваги, особливо коли первинні чи вторинні джерела суперечать одне одному.

Тож де учні можуть побачити джерела, які використовувалися при написанні статті Вікіпедії? Джерела додаються як примітки, або посилання. Примітку видно як число біля твердження чи абзацу, яке відсилає на джерело інформації. Натискання на це число приведе вас до розділу укінці статті, де згруповані примітки і вказані в повному обсязі, з дотриманням певного форматування

деталі про кожне джерело у статті Вікіпедії, так щоб будь-хто міг знайти їх і перевірити.

ХТО ПЕРЕВІРЯЄ СТАТТІ В ВІКІПЕДІЇ?

Інколи люди вважають, що Фонд Вікімедіа – це установа, яка займається написанням і редагуванням статей Вікіпедії. Коли ж працівники Фонду Вікімедіа говорять, що їхня робота полягає не в тому, щоб писати статті Вікіпедії, а в підтримці спільноти редакторів, які їх пишуть, люди часто одразу запитують, як же перевіряють і підтверджують якість статей. Не можуть же це бути лише волонтери, хто робить всю роботу над мільйонами статей понад 300 мовами, правда ж? Звучить неймовірно, щоб волонтерська робота відповідала за щось таке грандіозне, але насправді так і є! Волонтери пишуть, редагують і перевіряють інформацію у всіх статтях Вікіпедії.

Ось кілька способів, як волонтерки і волонтери Вікіпедії підтримують надійну онлайн-енциклопедію:

Редактори:

Як ви дізналися у попередньому модулі, редактори (або ж вікіпедисти) є волонтерами, які пишуть і редагують статті Вікіпедії. Будь-хто – у тому числі ви – може стати вікіпедистом, якщо рішуче вноситимете зміни там, де знайде щось варте покращення. Можна робити багато що, від започаткування нової статті Вікіпедії до додавання посилань на надійні джерела у вже наявні статті.

Адміністратори:

Адміністратори – це довірені редактори Вікіпедії, обрані спільнотою для виконання певних технічних дій у Вікіпедії, таких як вилучення сторінок чи блокування користувачів задля захисту проєкту.

Боти:

Боти – це автоматизовані інструменти, створені редакторами Вікіпедії задля примноження зусиль з підтримання якості статей Вікіпедії. Наприклад, бот ClueBot NG в англomовній Вікіпедії визначає й відкочує вандалізм на основі власного набору даних й алгоритму виявлення вандалізму. Такі боти можуть інколи бути упередженими чи неточними, тож для ClueBot NG існує система, яка дозволяє волонтерам переглядати, що він робить. Інший бот, InternetArchiveBot, перевіряє, чи працюють зовнішні посилання на інші вебсайт, і якщо ні, то за можливості додає посилання на заархівовану версію потрібної вебсторінки в Інтернет-архіві. Це робиться для того, щоб зберігалася перевірність статей, навіть якщо сайт-джерело більше не працює.

БУДЬТЕ РІШУЧИМИ!

Будьте рішучими: мислення зростання і Вікіпедія

Як освітяни ми знаємо, наскільки важливим є наділяти учнів мисленням зростання (англ. growth mindset). Віра у власні можливості зростати і вдосконалюватися після зроблених помилок є ключовим фактором успіху учнівства. Щодня у Вікіпедії сотні людей з усього світу роблять тисячі редагувань. Інколи вони роблять помилки і їхні редагування скасовують. Інколи вони потребують наставництва від більш досвідчених редакторів. Редакторки і редактори Вікіпедії мають швидко навчитися бути рішучими, встановивши власні цілі, йдучи до них, просячи про допомогу, коли це необхідно, і не сприймаючи всі відгуки як такі, що стосуються його чи її особистості.

У попередньому модулі ми розглянули деякі поведінкові настанови для редакторів Вікіпедії. Тепер же поглянемо на настанови щодо редагування і подумаємо про те, як би це вплинуло на учнів, якби ми керувалися ними у класі.

Редакторська настанова Вікіпедії: Будьте рішучими

Будьте рішучими можна сказати одним іншим словом: «Дійте». Спільнота Вікіпедії заохочує користувачів бути рішучими при оновленні енциклопедії. Вікіпроекти швидше розвиваються, коли усі допомагають залагоджувати проблеми, виправляти граматику, додавати факти, підбирати кращі формулювання тощо. Ми хотіли б, щоб усі були рішучими і допомагали робити Вікіпедію кращою енциклопедією. Скільки разів ви читали щось і думали: чому на цій сторінці є орфографічні, граматичні помилки чи хиби оформлення? Вікіпедія не лише дозволяє вам доповнювати й редагувати статті – вона хоче, щоб ви це робили. Це вимагає ввічливості, але це працює. Побачите. Звичайно, інші присутні будуть редагувати те, що ви пишете. Не беріть це близько до серця! Вони, як усі ми, просто хочуть зробити Вікіпедію якомога кращою енциклопедією. Також, якщо ви бачите конфлікт на сторінці обговорення, не будьте просто «мовчазним спостерігачем»; будьте рішучими і залиште там свою думку теж!

Виправте самотійно замість просто говорити про це. Якщо ви помітили недвозначну помилку чи проблему, з виправленням якої була б згодна будь-яка розумна людина, найкраще, що можна зробити – це бути рішучими і виправити її самотійно замість звертати на неї ще чиюсь увагу коментарем чи скаргою. За той час, який потрібен на опис проблеми, ви можете натомість покращити енциклопедію.

Не засмучуйтеся, якщо ваші рішучі редагування буде відкинуто. Замість засмучуватися, почитайте Вікіпедія:Припускайте добрі наміри та Вікіпедія:Етикет. Після відкоту вашого рішучого редагування вам може знадобитися рішуче написати щось на сторінці обговорення (щоб не починати війну редагувань у статті). У деяких менш визначних статтях Вікіпедії, які редагують рідше, на ваше рішуче редагування можуть відповісти не одразу. Думайте про це так: якщо ваші редагування не відкочують час від часу, може, ви недостатньо рішучі.

ВЕБ-ПОДОРОЖ – це метод, при якому учні переходять з одного веб-ресурсу на інший з метою отримання інформації та виконання завдань. Це може бути організовано у вигляді логічно послідовного шляху з одного ресурсу на інший, як приклад з веб-подорожі до музею. Під час веб-подорожі, учні можуть розв'язувати завдання, виконувати вправи, а також досліджувати нові теми. Онлайн-ресурси, які можна використовувати для організації веб-подорожі.

Існує безліч онлайн-ресурсів, які можна використовувати для організації веб-подорожі під час проведення уроку. Деякі з них включають:

Google Arts & Culture – платформа для дослідження мистецтва, культури та історії, яка надає доступ до віртуальних тури та інтерактивних експозицій з різних куточків світу.

<https://artsandculture.google.com/>

Google Earth – програма для вивчення географії, яка дозволяє відкривати віртуальні місця на планеті з різних ракурсів.

<https://www.google.com/earth/index.html>

National Geographic Education – ресурс, який містить велику кількість відео, фотографій та інтерактивних матеріалів для вивчення науки, географії та природничих наук.

<https://education.nationalgeographic.org/>

Nearpod – платформа для створення інтерактивних уроків, яка дозволяє вставляти тестові завдання, питання та інші елементи для залучення учнів.

<https://nearpod.com/>

Padlet – онлайн-дошка для спільної роботи, яка може бути використана для збору та обміну інформацією під час веб-подорожі.

<https://pl.padlet.com/>

Ці ресурси можуть бути корисними для створення веб-подорожей з різних тем та дисциплін. Використання таких інтернет-ресурсів може допомогти зробити навчання більш цікавим та ефективним для учнів.

Навчальне видання

Укладач:
Надія Білоусова

**ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ
«Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»
У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ**

*Методичні рекомендації
до практичних і лабораторних занять
для здобувачів другого (магістерського) рівня
вищої освіти ОПП Початкова освіта*

Технічний редактор – І. П. Борис
Верстка та макетування – О. В. Борщ

Підписано до друку 28.08.24 р.	Формат 60x84/16	Папір офсетний
Гарнітура Computer Modern.	Обл.-вид. арк. 2,01	Ел. вид-ння
Замовлення № 77	Ум. друк. арк. 3,48	

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя.
м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3^А
(04631)7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@ukr.net
www.ndu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.